

Wat onder de grond lag, komt weer tot leven

ARCHEOLOGISCH MATERIAAL IN EDUCATIEVE ACTIVITEITEN VAN MUSEUM HET VALKHOF

Begin dit jaar werden tijdens verbouwingswerkzaamheden op het Plein 1944 in Nijmegen de restanten van een vijftiende-eeuwse stadstoren en een unieke dubbele stadsmuur blootgelegd. Wanneer in Nijmegen een schop in de grond wordt gestoken, wordt bijna altijd een archeologische vondst gedaan. In Museum Het Valkhof in Nijmegen wordt dit materiaal actief ingezet bij educatieve activiteiten en tentoonstellingen.

De archeologie in Nijmegen kent een lange traditie. Predikant Johannes Smetius (1590-1651) was in zijn tijd in de academische wereld beroemd vanwege zijn uitgebreide collectie Romeinse oudheden, die hij aan een select gezelschap tentoonstelde. Smetius' huis was een oudheidkundig museum *avant la lettre*. Hij is het ook geweest die aantoonde dat het Oppidum Batavorum (genoemd door Tacitus) Nijmegen moest zijn. Tot 5 juni van dit jaar is in de

Centrale Bibliotheek van de Radboud Universiteit een tentoonstelling te zien, gewijd aan de werken van Smetius en zijn zoon. De verzameling van Smetius is helaas in later eeuwen verspreid geraakt en hiermee verloren gegaan voor Nijmegen.

Vader en zoon Smetius waren gelukkig niet de enigen met een voorliefde voor schatten uit de Nijmeegse grond. Andere particuliere collecties bleven wel bewaard en ook het gemeentebestuur had al in de zeventiende eeuw belangstelling voor het Romeinse erfgoed. Vanaf 1670 bevond zich in het stadhuis van Nijmegen een galerij van oudheden, waarin met name Romeinse inscripties en beelden stonden tentoongesteld. Ruim 300 jaar vond deze collectie samen met een aantal particuliere verzamelingen een plek in museum Het Valkhof, waarin de historische, kunsthistorische en archeologische collecties van Nijmegen zijn samengebracht. Dit museum

bevindt zich op de plek waar 2000 jaar daarvoor het Oppidum Batavorum was ontstaan.

Educatieve activiteiten

Museum Het Valkhof heeft een uitgebreid aanbod aan educatieve activiteiten en informatie, waarin veel aandacht wordt besteed aan archeologie en de Romeinse geschiedenis. Hierin wordt nadrukkelijk het verband gelegd tussen de concrete voorwerpen die in het museum tentoongesteld zijn en de historische context waarin ze zijn ontstaan. Voor scholen worden rondleidingen door de oudheidkundige collectie georganiseerd, die met name bestaat uit Romeinse gebruiksvoorwerpen. Leerlingen kunnen echter ook actiever aan de slag. Voor de onderbouw is er een cd-rom gemaakt: *Romeinen in Nijmegen*. Op deze cd-rom onderzoekt een op Indiana Jones lijkende archeoloog samen met zijn neefje het skelet van een Romeinse dame.

Johannes Smetius (1590-1651), predikant met liefde voor schatten uit de Nijmeegse grond.

Gedurende hun onderzoekingen komt veel informatie over de Romeinse episode uit de (Nijmeegse) geschiedenis aan bod. De cd-rom is een voorbereiding op een daadwerkelijk bezoek aan het museum, waar leerlingen het echte skelet in een loden kist kunnen bewonderen. Ook is er een kar beschikbaar met originele voorwerpen uit het museum, zoals een urn en een Romeinse oorlepel, die leerlingen mogen aanraken. Ook zijn er de zogenaamde opgravingskisten met originele voorwerpen, die leerlingen aan de hand van opdrachten en kaarten van opgravingen kennis laten maken met de archeologische praktijk. Die praktijk komt helemaal dichtbij in de rondleidingen over het eerder genoemde Plein 1944 die het museum in samenwerking met het Bureau Archeologie van de gemeente Nijmegen organiseert. Zoals gezegd hebben de werkzaamheden al een aantal interessante delen van de middeleeuwse stad blootgelegd. Misschien nog dichter bij historische sensatie komt de schervenworkshop, waarbij leerlingen zelf aan de slag kunnen als archeoloog. In een speciale ruimte van het museum staat een acht meter lange tafel, waarop archeologische vondsten uit de omgeving van het Valkhof, de locatie van het museum, centraal staan. Het gaat hierbij om wederom authentiek materiaal uit een periode die ruim 3000 jaar bestrijkt, lopend vanaf de prehistorie tot de dag van vandaag. Naast Romeins puin en middeleeuwse scherven ligt er ook een twintigste-eeuws horloge op de tafel. Een dergelijk recente vondst maakt het voor leerlingen makkelijker om het verband met het verre verleden te leggen.

De workshop wordt gegeven door een archeoloog, die in drie kwartier

de verschillende kanten van het beroep toelicht. Er wordt uitgelegd op welke manieren het verleden aan de hand van opgravingen wordt gereconstrueerd: de vondst van Romeins puin toont bijvoorbeeld aan dat er stenen bebouwing in de nederzetting bij het Valkhof is geweest. Een verzameling botjes geeft een indruk van wat de gemiddelde Nijmeegse middeleeuwer op het menu had staan. Ook komt een aantal basisprincipes voor het bepalen van de ouderdom van archeologisch materiaal aan bod. Hoe onderscheidt men middeleeuwse scherven van Romeinse bijvoorbeeld?

High Tech Romeinen

Desondanks blijft het voor leerlingen, en niet alleen voor hen, lastig om zich op basis van puin en scherven een concreet beeld te vormen van hoe dat antieke verleden er nu heeft uitgezien. Bij de Akropolis in Athene kunnen veel mensen zich nog wel een voorstelling maken, maar bij het Forum Romanum wordt dat een stuk lastiger. Met de tentoonstelling 'High Tech Romeinen' die vanaf september dit jaar tot en met 15 januari volgend jaar te zien is, worden archeologische vondsten direct in contact gebracht met een heel concrete verbeelding van het antieke verleden. Zoals de naam al aangeeft gaat het in deze interactieve tentoonstelling, het resultaat van een samenwerking met onder andere het Museon te Den Haag en Technopolis te Mechelen, om de (geavanceerde) techniek van de Romeinen. Vernieuwend is dat bezoekers daadwerkelijk aan de slag kunnen met de Romeinse uitvindingen en technieken. Aan de hand van een aantal thema's kunnen bezoekers de verworvenheden van de Romeinse beschaving ervaren. Zo kan men bij het thema architectuur zelf als 'architect' een Romeinse

stad ontwerpen en aanleggen, een typische Romeinse boog, muur of dak opbouwen en verwonderd staan over de geavanceerde bronzen meetinstrumenten die toen werden gebruikt. Op de afdeling 'machines' kan een op schaal gebouwde kraan worden uitgetest, bij het thema 'water' kan men een aquaduct aanleggen of een bronzen rioolbuis van binnen bekijken en bij 'reizen' is onder andere te zien hoe Romeinen een weg aanlegden en daarop verende wagens lieten rijden. De wat oorlogszuchtiger lieden kunnen zich kleden in een kettingpantser, een katapult afschieten of een strategisch spel spelen. Bij ieder thema worden virtuele presentaties, het al dan niet virtueel uitproberen van de technieken en originele voorwerpen gezamenlijk gepresenteerd. Zo komt wat ooit onder de grond lag weer tot leven.

 Leertingen aan de slag met echt archeologisch materiaal tijdens de schervenworkshop.

Museum Het Valkhof

Kelfkensbos 59

6511 TB Nijmegen

024 - 3608805

www.museumhetvalkhof.nl